

PIMAN Model

การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โดยใช้ดนตรีไทยเป็นฐาน

นเรศ บุปุตรชา

ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านพิมาย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1

การพัฒนาประเทศในระยะ 20 ปีที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่ามุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ ไม่ได้ให้ความสนใจหรือความสำคัญแก่การพัฒนาจิตใจมากนัก ทั้งนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอาจเข้าใจว่า ถ้าเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศดีแล้ว สังคมจะสงบเรียบร้อยและจิตใจของประชาชนจะดีไปเองซึ่งเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องนัก เพราะแม้ว่าภาวะเศรษฐกิจของประเทศโดยทั่วไปจะดีขึ้น แต่ปรากฏว่า คนไทยส่วนใหญ่ คือชาวชนบทยังยากจน พึ่งตัวเองไม่ได้ สังคมในปัจจุบันต้องประสบปัญหาต่าง ๆ มากขึ้นและรุนแรงยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าเราจะวางแผนพัฒนาสังคมและแผนพัฒนากำลังคน การพัฒนาส่วนใหญ่่มักเน้นในเรื่องความรู้สติปัญญา สุขภาพ การอาชีพ แต่ไม่ค่อยให้ความสำคัญในการพัฒนาคนด้านจิตใจเท่าใดนัก (จินตนิมา ดอกไม้, 2547) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูบางคนไม่สนใจ และไม่ให้การสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม ทั้งที่จริง ๆ แล้ว ความรู้ความสามารถ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีจุดเริ่มต้นที่การพัฒนาจิตใจและความประพฤติเป็นอันดับแรก นอกจากนี้ พ่อแม่ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติ ศีลธรรม วัฒนธรรม และจิตใจของลูก ส่วนหนึ่งกลับละเลยหน้าที่ของการเป็นครูคนแรกของลูก โดยคิดว่า การสั่งสอนอบรมเป็นหน้าที่ของครูในโรงเรียนเท่านั้น

ดนตรีไทยเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย เป็นวัฒนธรรมไทยอันล้ำค่า ดนตรีไทยเปรียบเสมือนกระจกสะท้อนสภาพของสังคมไทย ค่านิยม วิถีชีวิต ประเพณี พฤติกรรม รวมถึงจารีตประเพณีได้ดี สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำรัสเปิดงานดนตรีไทย อุดมศึกษา ครั้งที่ 25 ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2537 อัญเชิญส่วนหนึ่ง ดังนี้

ดนตรีไทยถือว่าเป็นศิลปะอันทรงคุณค่าแสดงเอกลักษณ์ของชาติไทยได้อย่างเด่นชัด ดนตรีไทยนั้นมีประโยชน์นานัปการ ดนตรีไม่เพียงแต่สร้างความรื่นรมย์ แต่ยังสามารถทำให้เกิดสมาธิ รวมทั้งสร้างความมีระเบียบวินัย และประโยชน์ประการสำคัญก็คือ การเล่นดนตรีร่วมกัน เป็นการสร้างการประสานสัมพันธ์ อันนำมาซึ่งความสามัคคีของบุคคลในสังคม การปลูกฝังความรัก ดนตรี ควรปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัย เพราะเด็กหรือเยาวชนมีความสำคัญในการที่จะเป็นผู้รับช่วงทุกสิ่ง

ทุกอย่างต่อจากผู้ใหญ่ รวมทั้งภาระรับผิดชอบในการดำรงรักษาความสงบผาสุกในชาติ หากเยาวชนได้รับการปลูกฝังให้รักดนตรีโดยเฉพาะดนตรีไทยแล้ว ก็ย่อมได้รับการกล่อมเกลาจิตใจให้สงบเยือกเย็น ใฝ่สันดีเป็นคนดีของสังคม การที่จะปลูกฝังให้เยาวชนรักดนตรีไทยนั้น ทั้งผู้ให้และผู้รับต้องมีใจตรงกัน กล่าวคือ มีครูดนตรีผู้ทรงความรู้ความสามารถถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์ด้วยความเอาใจใส่ ฝ่ายศิษย์ก็ต้องมีความตั้งใจจริงในการรับถ่ายทอดวิชาความรู้นั้น มีความอดทนหาวิธีและรับด้วยใจเช่นกัน จึงจะประสบผลสำเร็จอันงดงาม ดนตรีไทยจึงเป็นพลังขององค์ความรู้ของมนุษย์และมรดกทางวัฒนธรรมประจำชาติไทยอีกแขนงหนึ่ง ที่ได้สืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน มีบทบาทหน้าที่สำคัญยิ่ง ในเชิงวิจิตรศิลป์ มีความงดงามเฉพาะด้านที่โดดเด่น จนเกิดนำมาสู่มรดกทางสุนทรียศาสตร์ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ บรรทัดฐาน มโนทัศน์ความรู้ทั้งในด้านทฤษฎี และปฏิบัติที่สืบทอดเป็นมรดกของแผ่นดินตั้งแต่โบราณจนถึงยุคปัจจุบัน (สุรพล สุวรรณ, 2540)

ด้วยสาเหตุดังกล่าวโรงเรียนชุมชนบ้านพิมาน จึงให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดนตรีไทยขึ้น ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นต้นมาศึกษา วางแผน และปรับให้ดำเนินไปตามจุดเปลี่ยนนั้นด้วย โดยโรงเรียนได้สร้าง PIMAN Model เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียนให้เต็มศักยภาพอย่างทั่วถึง

PIMAN Model มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

P : Participation (ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา) หมายถึง การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งโรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง ในการขับเคลื่อนและร่วมกันจัดการเรียนรู้ อย่างหลากหลาย ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมติดตามตรวจสอบ ร่วมประเมินผล ร่วมรับผิดชอบ และร่วมชื่นชมผลงาน

I : Integrate Knowledge (การบูรณาการความรู้) หมายถึง ผู้เรียนมีการบูรณาการความรู้และทักษะในงานศิลปะ ด้านดนตรี นาฏศิลป์ และการบูรณาการความรู้กับสาระการเรียนรู้อื่น

M : Music (Thai) (ดนตรีไทย) หมายถึง การฝึกทักษะการเล่นดนตรีไทย ในการพัฒนาการเรียนรู้ ทั้งการขับร้อง ดัด สี ดี เป่า เพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะที่พึงประสงค์

A : Attitude (ทัศนคติ) หมายถึง ความคิดเห็นหรือความรู้สึกของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนวิชาดนตรีไทย ทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยแสดงออกในทัศนคติเชิงบวกเป็นลักษณะความพึงพอใจ ชอบ ยอมรับ เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

N : Nourish & Coach (ดูแล ช่วยเหลือ) หมายถึง การคอยกำกับ ติดตาม เอาใจใส่ ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ช่วยเหลือผู้เรียนของครูผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการเรียนวิชาดนตรีไทย อย่างใกล้ชิดและเป็นกัลยาณมิตร พร้อมทั้งได้ช่วยเหลือชุมชนสังคม มีจิตอาสา โดยผ่านการทำโครงการงานจิตอาสาดนตรีไทย

PIMAN Model จึงเป็นการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม นำจุดแข็งของโรงเรียนมาพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพโดยครูผู้สอนวิชาดนตรีไทย สอนด้วยความรักความเอาใจใส่ศิษย์ เป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดี ในทุกด้าน ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์

กระบวนการขับเคลื่อน PIMAN Model

โรงเรียนได้นำ PIMAN Model มาสู่แผนการปฏิบัติของโรงเรียนอย่างเป็นระบบทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยมีกิจกรรม แนวทางการดำเนินงาน และกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

กิจกรรม	แนวทางการดำเนินงาน	กระบวนการดำเนินงาน
P : Participation (ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา)	ประสานงานกับทุกภาคส่วน ทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน คณะครู ผู้เรียนและ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น โดยจัดการประชุมร่วมกัน	1. การวิเคราะห์ภายในใช้หลัก 2S4M ¹ 2. การวิเคราะห์ภายนอกใช้หลัก STEP ² 3. วิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล โดยใช้แบบ วิเคราะห์ แยกแยะนักเรียน เพื่อหาความแตกต่างระหว่างบุคคลของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
I : Integrate Knowledge (การบูรณาการ ความรู้)	พัฒนาคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นอันดับแรก ใช้จุดแข็งของ โรงเรียนคือกลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ สาระดนตรี ซึ่งมีครูผู้สอนที่มีความรู้ ความสามารถ เชี่ยวชาญด้าน ดนตรีไทยออกแบบวางแผน การจัดกิจกรรมบูรณาการ ความรู้ โดยศึกษาตาม หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาดนตรีไทย ในระบบการศึกษาของสถานศึกษา ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาทางดนตรี 2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้ ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด และเน้นให้เกิด ความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ ต่าง ๆ
M : Music (Thai) (ดนตรีไทย)	ความรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนวิชา ดนตรีไทยจากครูผู้สอน ทั้งองค์ประกอบและประเภท ของเครื่องดนตรีไทยนำมา พัฒนาการฝึกทักษะจน สามารถปฏิบัติด้วยตนเองได้	1. การฝึกเครื่องตี ได้แก่ จะเข้ 2. การฝึกเครื่องสี ได้แก่ ซอด้วง ซออู้ 3. การฝึกเครื่องตี ได้แก่ ขิม ฉิ่ง ฉาบ กลอง 4. การฝึกเครื่องเป่า ได้แก่ ขลุ่ยเพียงออ

¹ 2S4M การวิเคราะห์ จุดแข็งและจุดอ่อน ได้แก่ โครงสร้างและนโยบาย (S1) ผลผลิตและการบริการ (S2) บุคลากร (M1) ประสิทธิภาพทางการเงิน (M2) วัสดุอุปกรณ์ (M3) การบริหารจัดการ (M4)

² STEP การวิเคราะห์ โอกาสและอุปสรรค ได้แก่ สังคมและวัฒนธรรม (S) เทคโนโลยี (T) เศรษฐกิจ (E) การเมืองและกฎหมาย (P)

กิจกรรม	แนวทางการดำเนินงาน	กระบวนการดำเนินงาน
A : Attitude (ทัศนคติ)	ร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ นำผลงานถ่ายทอด ประสบการณ์ต่อชุมชนสังคม โดยมีทัศนคติที่ดี มีจิตอาสา ต่อสังคม	1. การบริการชุมชนและสังคม โดยผ่านกิจกรรมโครงการจิตอาสาดนตรีไทย 2. ร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์เพื่อ หน่วยงานราชการต่าง ๆ โดยการจัดแสดง ดนตรีไทย
N : Nourish & Coach (ดูแล ช่วยเหลือ)	ครูผู้สอน กำกับติดตาม คอยช่วยเหลือผู้เรียน อย่างใกล้ชิดและเป็นกัลยาณมิตร	1. กำกับ ติดตาม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ภายหลังการใช้นวัตกรรม 2. ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมในส่วน ที่ยังไม่สมบูรณ์

P : Participation

P : Participation

M: Music (Thai)
และ A: Attitude

ผลการดำเนินงาน

โรงเรียนชุมชนบ้านพิมาน ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยใช้จุดแข็งที่มีอยู่ภายในโรงเรียนให้เต็มตามศักยภาพและเกิดประสิทธิผล สร้างความร่วมมือของครู ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณและมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้จากชุมชน ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น ทำงานเป็นทีม และการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยสู่สังคม อีกทั้ง ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการติดตามแบบมีส่วนร่วม ให้การสนับสนุนงบประมาณ เป็นผู้มีส่วนสำคัญให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยที่ดีไว้ สร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูและนักเรียน ส่งผลให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

PIMAN Model จึงเป็นประโยชน์กับการพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนแต่ละด้าน ได้แก่ การพัฒนาทางด้านร่างกาย เมื่อผู้เรียนได้ฟังเสียงดนตรีที่มีทำนองและจังหวะที่สนุกสามารถร่วมกิจกรรมโดย กระโดดโลดเต้น เคลื่อนไหวร่างกาย ตามเสียงดนตรีอย่างมีความสุขสนุกสนาน จึงเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีร่างกายแข็งแรง เพราะได้บริหารกล้ามเนื้อทุกส่วนร่างกาย เช่น แขน ขา นิ้วมือ คอ ไหล่ นอกจากนี้ ยังช่วยพัฒนาศักยภาพทางด้านบุคลิกภาพ ให้บุคคลนั้นมีความมั่นใจ กล้าคิด กล้าทำและกล้าแสดงออกทำให้มีบุคลิกภาพที่ดีขึ้น การพัฒนาทางด้านอารมณ์และจิตใจ ดนตรีที่มีจังหวะช้า ทำให้อารมณ์ผ่อนคลาย สงบ มีสมาธิ และช่วยกล่อมเกล่าจิตใจให้อ่อนโยน ในขณะที่ดนตรีที่มีจังหวะเร็ว ทำให้มีอารมณ์ แจ่มใส ครึกครื้นและมีจิตใจที่เบิกบาน การพัฒนาทางด้านสังคม ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมดนตรีร่วมกับผู้อื่น เช่น การร้องเพลงเต้นระบำ รำละคร หรือ การร่วมวงดนตรี เป็นการช่วยส่งเสริมให้รู้จักการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น และได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น และการพัฒนาทางด้านสติปัญญา ทำให้มีการคิดอย่างเป็นระบบ และช่วยในเรื่องของความจำ การสนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีกิจกรรมด้านดนตรีควบคู่ไปกับการเรียน ไม่ว่าจะเป็นการร้องเพลง ฟังเพลงที่ชอบ เล่นเครื่องดนตรีที่สนใจ สิ่งเหล่านี้จะมีส่วนช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนในวิชาต่าง ๆ เพิ่มสูงขึ้น เพราะดนตรีจะช่วยให้เกิดความเชื่อมโยง ระหว่างความมีเหตุมีผลกับจินตนาการ ส่งผลให้การคิดวิเคราะห์ได้ผลดียิ่งขึ้น พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เช่น คิดท่าเต้นแบบต่าง ๆ คิดค้นวิธีปฏิบัติเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ หรือแต่งเนื้อเพลงหรือทำนองเพลง เป็นต้น

ดังนั้น เมื่อนำ PIMAN Model มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนและให้ชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วม นำจุดแข็งของโรงเรียนมาพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพโดยครูผู้สอนวิชาดนตรีไทย สอนด้วยความรักความเอาใจใส่ศิษย์เป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีในทุกด้าน ทั้งการเล่นและชื่นชอบในดนตรีไทย ครูผู้สอน โรงเรียน และชุมชน หลังจากที่ได้เรียนดนตรีไทยแล้ว ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีวินัย มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา ตั้งใจเรียนมากขึ้น ทำให้ ผู้เรียนมีสมาธิมากขึ้น ใจเย็น มีความสุภาพอ่อนโยน มีสัมมาคารวะ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รวมทั้ง มีคุณธรรมจริยธรรม มีพัฒนาการตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้

เอกสารอ้างอิง

- จันทิมา ดอกไม้. (2547). *ดนตรีไทยกับการกลมเกลียวจิตใจของเยาวชน : ศึกษารณียาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุรพล สุวรรณ. (2540). *ทัศนคติการยอมรับดนตรีไทยของนิสิตมหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2538 : ศึกษารณียาวชนในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ โอเดียนสโตร์.

